

บทคัดย่อ

การที่มีการจัดทำอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลฉบับใหม่ขึ้นคือ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสัญญาเพื่อการรับขนของระหว่างประเทศโดยทางทะเลทั้งหมดหรือบางส่วน (United Nations Convention on Contracts for the International Carriage of Goods Wholly or Partly By Sea หรือที่เรียกว่า Rotterdam Rules) ย่อมส่งผลกระทบต่อกับนานาประเทศทั่วโลกหากอนุสัญญาฉบับนี้มีผลใช้บังคับแทนที่อนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลที่มีอยู่เดิม รวมถึงส่งผลกระทบต่อประเทศไทยด้วย แม้ว่าประเทศไทยยังไม่เคยเข้าเป็นภาคีคู่สัญญาของอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลฉบับใดเลยก็ตาม ไม่ว่าจะเป็น Hague Rules , Hague - Visby Rules หรือ Hamburg Rules จึงทำให้ยังไม่เกิดปัญหาการขัดกันระหว่างอนุสัญญาที่ใช้บังคับอยู่เดิมกับอนุสัญญาฉบับใหม่ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ซึ่งใช้บังคับมาเป็นระยะเวลานานและมีปัญหาการใช้บังคับที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติในปัจจุบัน และแม้ว่าจะมีการร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ขึ้นเพื่อขจัดปัญหาเหล่านั้นก็ตาม แต่ร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็ยังกึ่งยังมีเนื้อหาไม่ครอบคลุมในหลายประเด็น โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic communication) และบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic transport record) อีกทั้งยังไม่ได้ผ่านความเห็นชอบและยังได้ไม่นำออกมาประกาศใช้เป็นกฎหมายแต่อย่างใด

การศึกษาเปรียบเทียบว่าเนื้อหาของ Rotterdam Rules ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์เรื่องเอกสารการขนส่งและบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ (Transport Documents and Electronic Transport Records) มีหลักเกณฑ์และสาระสำคัญอย่างไรจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะ Hague Rules , Hague - Visby Rules และ Hamburg Rules ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีการติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์และบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาว่า Rotterdam Rules มีความแตกต่างจากบทบัญญัติกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการรับขนของทางทะเล อันได้แก่ พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 และร่างพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล (ฉบับที่) พ.ศ. รวมถึงกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบระหว่างประเทศ อันได้แก่ พระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. 2548 หรือไม่อย่างไร ย่อมจะทำให้เห็นถึงพัฒนาการและแนวทางของหลักเกณฑ์สากลว่าด้วยการรับขนของทางทะเลระหว่างประเทศ

เกี่ยวกับเอกสารการขนส่งและบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ว่าเป็นไปในแนวทางใด และทำให้เห็นได้ว่ากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวนั้น มีหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักเกณฑ์สากลที่กำลังจะเกิดขึ้น และเหมาะสมหรือไม่ถ้าประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคี Rotterdam Rules ตลอดจนทำให้เห็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ ที่มีความขัดแย้งหรือไม่ครอบคลุมในเรื่องดังกล่าวว่าควรเป็นอย่างไร ในกรณีประเทศไทยต้องการจะเข้าเป็นภาคี Rotterdam Rules ซึ่งจะมาแทนที่อนุสัญญาและกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า Rotterdam Rules ให้ความสำคัญกับเอกสารการขนส่งที่อยู่ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยได้สร้างเอกสารการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ชนิดใหม่ขึ้นมา เรียกว่า บันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Transport Record) ซึ่งยังคงมีคุณสมบัติทางกฎหมายสามประการเหมือนคุณสมบัติของใบตราส่งทุกประการ คือ ทำหน้าที่เป็นใบรับของเป็นหลักฐานแห่งสัญญารับขนของทางทะเล และเป็นเอกสารสิทธิ โดยรับรองสถานะทางกฎหมายของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้เสมือนกับสถานะทางกฎหมายของเอกสารที่อยู่ในรูปกระดาษ (Paper-based documentation) และรับรองลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Signature) ให้มีผลทางกฎหมายเท่าเทียมกับลายมือชื่อที่เขียนด้วยมือซึ่งปรากฏบนเอกสารในรูปกระดาษ เพื่อขจัดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารและการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์และสร้างความแน่นอนของหลักเกณฑ์ที่จะใช้กับเอกสารการขนส่งและบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดทั้งวิธีการออก วิธีการใช้ วิธีการโอนเปลี่ยนมือและผลทางพยานหลักฐาน อีกทั้งยังได้กำหนดแนวทางแก้ปัญหาทางเทคนิคบางประการ เช่น การระบุตัวผู้ขนส่งในการดำเนินคดีไว้ด้วย

เมื่อพิจารณาทบทวนบทบัญญัติในเรื่องเอกสารการขนส่งและบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ตาม Rotterdam Rules แล้วจะเห็นได้ว่าประเด็นนี้เป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่เคยมีอนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลฉบับใดบัญญัติรองรับไว้มาก่อน รวมถึงพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล (ฉบับที่) พ.ศ. ส่วนพระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. 2548 แม้ว่าจะมีบทบัญญัติที่กล่าวถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามใบตราส่งต่อเนื่องไว้ แต่ก็ไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้อย่างชัดเจนแต่ประการใด ด้วยเหตุนี้การทำให้หลักเกณฑ์เรื่องเอกสารการขนส่งและบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ตาม Rotterdam

Rules มีความเป็นเอกภาพจึงเป็นไปได้โดยสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สมดังเจตนารมณ์ของ คณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL)

หากประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคี Rotterdam Rules แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า เฉพาะบทบัญญัติในเรื่องเอกสารการขนส่งและบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์นั้น ประเทศไทยสามารถยอมรับได้ เพราะบทบัญญัติใน Rotterdam Rules นั้นมีเนื้อหาที่ครอบคลุม มีความชัดเจน และสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติในการค้าระหว่างประเทศและพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์มากกว่าพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล (ฉบับที่ ...) พ.ศ. และพระราชบัญญัติการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ พ.ศ. 2548 จึงเป็นการดีที่จะพิจารณา หลักเกณฑ์ของ Rotterdam Rules มาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลของไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

แต่เนื่องจาก Rotterdam Rules ไม่อนุญาตให้มีการตั้งข้อสงวนในการบังคับใช้ บทบัญญัติต่างๆในอนุสัญญา ประเทศไทยจึงไม่สามารถพิจารณาเฉพาะในส่วนของหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเอกสารการขนส่งและบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น ยังต้องพิจารณา ศึกษาอีกหลายประเด็นประกอบด้วยความเหมาะสมและดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของประเทศ ก่อนที่จะตัดสินใจเข้าเป็นภาคี Rotterdam Rules ประกอบกับการที่พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 ยังมีข้อบกพร่องในการบังคับใช้อยู่หลายประการ ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าเนื่องจากร่างพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล(ฉบับที่) พ.ศ. ยังไม่ได้รับความเห็นชอบที่จะประกาศใช้ จึงเป็นโอกาสอันดีที่จะนำหลักเกณฑ์เรื่องเอกสารการขนส่งและบันทึกข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ตาม Rotterdam Rules มาบัญญัติเพิ่มเติมลงไป ในร่างพระราชบัญญัติแก้ไขพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล (ฉบับที่) พ.ศ. เพื่อให้พระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเลของไทยมีความชัดเจน ทันสมัย มีเนื้อหาที่ครบถ้วนครอบคลุม สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดจากการใช้ข้อมูลการขนส่งทางอิเล็กทรอนิกส์ในสัญญาการรับขนของทางทะเลได้ ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลที่ทันสมัยและทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ อันจะเป็นผลให้การประกอบธุรกิจ การรับขนของทางทะเลของประเทศไทยเป็นไปได้โดยรวดเร็วและเป็นการส่งเสริมการพัฒนากิจการพาณิชย์นาวีของประเทศให้ก้าวไกลอีกด้วย